

ոչ հագուստի և ոչ ուտեստի վերաբերեալ, որպէս զի չպարտաւորին իրենք ալ փոխարէն ընծայից՝ սուրբ Վաղարէն պարգեւներ տանել հետերնին, որով և պատճառս տալ ու մանց ալ սրտամնայութեան, ինչպէս բնական է շատ անգամ կը պատահի: Եւ ասկէ սա անպատշաճութիւնն ալ կը հետեւի, որ ինչպէս ըսինք, ուխտաւորք փոխարէն տրուելիք ընծայացուներուն մոմտութիւնը և զանոնք գնելու զբաղմունքովը շատ անգամ կ'արգիլուին իրենց հոգեւոր ծառայութիւններէն ու պաշտամունքներէն, եւ ոչ կրնան հանգիստ ու անզբաղ մտք ուխտերնին կատարել և աղօթականութեան պարապիլ: Եւսոնցմէ ի զատ նոյն ընծայացուներուն պատճառաւ թէ՛ մոքսատուները և թէ՛ բոլոր ճամբան որքան նեղութիւն կրելնին եւ անոնց ծանրութիւնը իրենք թող վիայեն: Աւր թողունք նաեւ հասարակաց այն սխալ հետեւութիւնը, որով կարծեն թէ ուխտաւորք հետերնին բերած ստակին գէթ կէս մասը սուրբ Աթոռոյս ուղորմութիւն և ուրիշ բարեպաշտական Տեղեաց կը շնորհեն. եւ ասկէ գոյացեալ մտացածին դումարին չափազանցութիւնը սոյն հաշուով որքան միամիտ անձանց յանգէտս մեղանշելուն պատճառ չըլլար, որոյ սխալ կարծիք ըլլալը նոյն իսկ ուխտաւորք դարձեալ կը վիայեն: Այսան ուրոյ զասոնք տեսնելով մենք, և օրհնեալ ազգիս օգուտը մտածելով՝ ներկայ օրհնութեան կոնդակաւս կը ծանուցանեմք եւ հայրական սիրով կը պատու իրեմք, որ ասկէ յետոյ թէ՛ Արուսաղէմ եկած եւ թէ՛ ետ դարձած ժամանակնին բնաւ իրարու պարգեւ չտան, բաց ի օրհնեալ մով, և օրհնութեան կոնդակէ, զոր

քանի մի ժամանակ է գեղեցիկ սովորութիւն ըրած են ոմանք ճշմարիտ հոգեսէր եւ բարեպաշտ ուխտաւորք սուրբ Աթոռէս ընդունելով՝ իրենց ազնիւ բարեկամաց և կարեւոր ազգականաց ընծայ մատուցանել, իբր միակ բերք եւ պտուղ սուրբ Վաղարէս, անոր սրբազան եւ Քրիստոսական տեղեաց օրհնութիւնները տանել հետերնին, եւ փոխարէն ընդունիլ իրենց բարեկամաց սէրն ու ուրախութիւնը: Կը յուսամք սիրելի զաւակունք մեր, որ այս մեր հայրական պատուէրները սիրով կ'ընդունիք եւ կը կատարէք յօգուտ ձեր անձանց. վասն զի կան շատերն ալ որ սոյն ընծայացուաց պատճառաւ կ'արգելուին գալու եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ սուրբ շարչարանաց Տեղեաց շնորհքն եւ օրհնութիւնը վայելելու, որ անպակաս եղիցի ի վերայ ձեր ամենեցունցդ, եւ զօրացուցէ զձեզ՝ արժանի առնելով տեսութեան սրբոյ Գերեզմանի աստ և ի հանդերձեալն երկնից սուրբ արքայ յութեան փառացն, որում փառք:

Տուաւ օրհնութեան և յորդորանաց Կոնդակս, ի սուրբ Արուսաղէմ Առաքելական Աթոռն սրբոյ Զաւովբեանց, ի թիւ շնորհաց Փրկչին 1866 Հոկտեմբեր 1:

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԱՌԱՔԻՆԻ ՈՒ ՔԱՂԱՔԱՒԻԹ ՊԱՏԱՆԻ
Ը.

ԳՐՈՒԱԾՔԻՆ ՎԱԽՃԱՆԸ

Ասկէ քիչ տարի առաջ դեռ մանուկ էինք մենք. վերջը մեծցանք տղայ եղանք. հիմայ պատանի ենք ու քիչ

ատենէն երիտասարդ պիտի ըլլանք ու վերջը մարդ . ալ պիտի չունենանք , ոչ հայր , ոչ մայր , ոչ դաստիարակներ որ մեզի համար յողնին քրտունին , կարօտութիւննիս հոգան ու ամեն բանի մէջ մեզի տալնորդեն . մարդկանց ընկերութեան մէջ պիտի մտնենք , որպէս զի մենք ալ աշխատինք ու մենք մեզմէ բանի գործքի ետեւէ ըլլանք :

Արդեօք ի՞նչ բանի աւելի պիտի փափաքինք ան ատեն . արդեօք ազատ ըլլալ եւ կամ թէ մեր վրայ աչք ունեցող մը չունենալ . բայց ընդհակառակն ան ատեն կապերնիս աւելի սաստիկ պիտի ըլլան . ուրիշ մեծեր պիտի ունենանք որոնք հօր մը ու մօր եւ դաստիարակոց պէս գթած ու քաղցր պիտի չըլլան . մեր սխալմունքներուն պիտի չներեն ինչպէս տղայոց կ'ընեն . եւ ոչ ալ խրատով կամ թեթեւ ու անցողական պատժով մը պիտի չխաղտինք անոնց ձեռքէն :

Արդեօք հարստութեանց պիտի փափաքինք . — ո՛հ , հարստութեանց փափաքն ալ մեզի նորանոր ձանձրութիւններու , խռովութեանց , իղձերու ու տհաճութեանց պատճառ պիտի ըլլայ , եթէ ուրիշներուն հետ եւ եթէ մենք մեզի հետ . եւ վերջը վերջը , միթէ կարենա՞նք պիտի աւանդմով ուրիշներուն սիրելի ու մեծարոյ ըլլալ : Այլ ոչ իսկ զուարճութիւնները պիտի ըլլան մեր վախճանը . վասն զի կը սեսնամ որ անոնք որ ժամանակնին այնպէսով կ'անցընեն , ոչ միայն յարգելի չեն , այլ եւ ոչ որ անոնց աղէկութիւնը կ'ուզէ : Իայց մենք կ'ուզենք որ ուրիշները զմեզ յարգեն , կ'ուզենք որ մեր նմանները զմեզ սիրեն . վասն զի ասկէ աւելի աղէկ ու ցանկալի բան մը չկայ աշխարհիս մէջ :

Ասոր հասնելու համար ի՞նչ պէտք է որ ընեմ :

Պէտք է որ առաքինի քաղաքակիրթ մարդ մը ըլլամ :

Իսկ առաքինի ու քաղաքակիրթ մարդ մը ըլլալու համար ի՞նչ պէտք է ընեմ :

Պէտք է որ իմ պարագիւրս գիպնամ ու կապարեմ . ասոր համար պէտք է որ ես զիս ուղղելու լաւ ճաննամ :

Հասկա ուրեմն , սիրելի պատանիներ , աս ուսման տանք զմեզ , ու լաւ մը մեր սրտին խորը թափանցենք . և չորս կողմերնիս մէյմը նայինք . ո՛հ , բնութիւնը ամենուն աչքին առջեւը բացուած գեղեցիկ պարտէզ մըն է , բայց վայ անոր որ աս պարտէզիս մէջ միայն ծաղիկ կը փնտռէ ու պտուղ չուզէր : Չորս կողմերնիս ունեցած տեսարաններու նուս վրայ նայելով՝ զուարթացած սրտերնիս , մեր և մեր նմաններուն վրայ մտածելով՝ հարցընենք մէյմը մենք մեզի . ի՞նչ է մարդս , ուսկից կու գայ , և ո՞ւր կ'երթայ . ուսկից կը սովորինք որ ԲԱՐԻ ՈՒ ԵՐԱՅԻՆԿԻ ԱՊՐԵՒՈՒ ՄԻ ՄԻԱԿ ԶՆԱՐԲՆ Է ԲԱՐԻ ԸԼԼԱԼԸ :

Ի .

ԱՍՏՈՒԱԾ

Աչքերս կը բանամ ու մէյմը երկընքին ու երկրիս երեսը կը նայիմ . ո՛հ , ի՞նչ զարմանալի տեսարան : Արեւը անշարժ իր տեղը կեցած՝ չորս կողմէն լուսոյ ու ջերմութեան անսպառ հոսանքներ կը սփռէ . լուսինն անթիւ աստեղաց բազմութեանը մէջէն կը դեղեցկացընէ ու կը լուսաւորէ գիշերները . վարդագոյն արշալոյսը ոսկիի փայլունութիւն մը տալով բլուրներու ծայրերուն՝ կարծես թէ զմարդիկ աշխատութե կը կան-

չէ, ու իրիկուան թրթռուն վերջա-
լոյսն ալ կամաց կամաց ամեն առա-
կաներուն վրայէն իրենց գոյնը վեր-
ցընելով՝ քաղցր կերպով մը զմեզ
հանգչելու կը հրաւիրէ : Արբեմն եր-
կընքի ջինջ պայծառութիւնն մը սրը
տերնիս կը զուարթացընէ ու երբեմն
ալ վախերնէս սմբած կը մնամք երբ
որ որոտմունքի գոռում գոչումը ու
կայծակներուն շառաչմունքը կը լը-
սեմք : Արկրիս վրայ տեսակ տեսակ
կենդանիներու ցեղեր կան և ամե-
նուն ալ տեսքն ու բնութիւնը տար-
բեր է : Ո՛հ, ի՛նչ սիրուն ու գեղե-
ցիկ ծաղիկներ կան, և ի՛նչ անուշա-
համ պտուղներ : Հոս տեղ մը ըն-
դարձակած աւալ գաշտաւայր մը կը
տեսնաս. անգին նեղ նեղ հովիտներ,
լեռները մէկ գիաց ինչուան երկինք
կը բարձրանան, և վերջը սիրուն բըւ-
րակներով ու արգասաւոր սարա-
հարթներով կը խոնարհին ու կը վեր-
ջանան : Աս լեռներուն գլուխներէն
աղբերաբար ջրեր կը ըխին եւ առ-
ուակ առուակ կ'երթան կը միանան՝
գետեր լճեր ու ճահիճներ ձեւացը-
նելով, ինչուան որ ծովուն անհու-
նութեանը մէջ երթան ընկղմին :

Ո՛հ, ո՞վ է ըրեր այսչափ գեղե-
ցիկ բաներ :

Ասոնք ամենքն ալ յաւիտենական
կանոնաւոր շարժմունք մը ունին մէ-
ջերնին, աստղները միշտ կարգով ա-
րեւուն չորս կողմը իրենց շրջանին
կը կատարեն : Սեր երկիրն ալ փո-
խադարձ և անփոփոխ կերպով իր ա-
մեն կողմը նոյն աստղին կ'երեւցընէ՝
դիշերն ու ցորեկը կարգաւորելով,
անանկ որ և ոչ վայրկեան մը կը խո-
տորեն արշալոյսն կամ իրիկունը ի-
րենց կարգէն : Արբոր գեղածիճազ
գարունը կը սկսի ծայր արձըկել, դաշ-
տերը կը կանաչնան ու հազարումէկ

գեղեցիկ գոյներով կը նկարուին,
վարդերն ու մանիշակներն կը բաց-
ուին. հողըն մէջի ցանուած հուն-
տերն ալ կը սկսին ծլիլ. դեղձենին ու
ծիրանենին ծաղկով ու տերեւով կը
զարգարուին. վերջը ամառը գալով
ծաղիկները կ'անցնին ու պտուղները
կը սկսին հասուննալ. ցորենը երկրո-
գործին աշխատութիւնը կը վարձատ-
րէ, այն տղուն պէս որ իրեն բարի
բարի գործքերովը կ'աւրախացընէ իր
հայրն որ զինքը մեծցուցեր ու դաս-
տիարակեր է : Աշունը զուարճալի
կ'ըլլայ այգիներով ու ձմեռուան հար-
կաւոր եղած պաշարը պատրաստե-
լով, որ միջոցին կարծես թէ բնու-
թիւնը կը հանգչի, որպէս զի ըստ
ժամանակին նորէն սկսի իր պարտքը
կատարել : Ասանկ կենդանիներն ալ
կը ծնանին, կը մեծնան, կը մեռնին.
ինչպէս նաեւ տունկերը կը բողբո-
ջեն, կ'ուռճանան, պտուղ կու տան,
կը ծերանան ու կը կորսուին. բայց
ասոնց երկուքն ալ արգասիքներ կը
թողուն, որոնք նորէն նոյն կեանքը
կը սկսին ընել : Վերջապէս ամեն բան
կանոնաւոր շարժմունք մըն է :

Ո՛հ, ո՞վ տուաւ ամեն բանի առ-
ջի շարժմունքը. ո՞վ է որ կը կարգա-
ւորէ սա ամեն շարժմունքները, որ
սասանկ տարբեր՝ բայց միանգամայն
սա աստիճան ալ կանոնաւոր են :

Այնպէս մէջ ան տեսած ար-
ձանգ (1), առաջ կոշտ ու տձեւ քարի
զանգուած մըն էր : Ան հրաշալի պա-
լատը, աղիւսի, կրի, աւաղի, գե-
րաններու, քարերու ու կղմխտրնե-
րու կոյտ մըն էր : Ճամայոյցն ողոր-
մելի մետաղի մը կտոր էր՝ ուսկից ձե-
ւացան անիւները, զսպանակները,
բոլորակները՝ որոնք ժամանակները կը

(1) Հոս արձանը պէտք է ըստին եկեղեցւոյ հա-
մար խճանալ :

չափեն : Թէ որ մէկը քեզի ըսեր որ
 Այդ քաղի կարող ինչիքն արձանի փոխ-
 ցաւ , աւ նի-լիւրը իրենք իրենցմէ քովէ քով
 գալով միացան , բայց աւանի կերպով որ հաւ-
 գիսաւ ու գեղեցիկ պալատ մը յետ-ացոյցին .
 աւ մեքաղները պապահամբ մեկմեկու հե-
 միանալով ապ խաւարացոյց յետ-ացոյցին . Թէ
 որ մէկը քեզի ասանկ ըսեր , խենթի
 տեղ չէիք դնէր այնպիսին : Որչափ
 աւելի խենթ պէտք է սեպենք այն
 մարդը , ով որ կ'ըսէ որ աս աշխարհքս
 ասանկ կարգաւորեալ , ասանկ կա-
 տարեալ ինքիրեն եղած է :

Բայց ով ուրեմն կազմեց ասիկայ ,
 ով կարգաւորեց :

Եւ ճնայ , ուսկից , իմ հօրէս . իմ
 հայրս , պապէս . պապս , իր հօրէն ,
 ինքն ալ ուրիշ հօրէ մը , եւ այսպէս
 առաջ կ'երթանք ինչուան որ հաս-
 նինք առջի մարդուն . բայց ասիկայ
 ուսկից կրնայ առաջ եկած ըլլալ , ու-
 րիշ մարդէ մը չէ , վասն զի ան ատեն
 ինքն առջինը չէր ըլլար , ուրեմն ա-
 նանկ էակէ մը՝ որ մարդէ մը անհա-
 մեմատ վեր եղած ըլլայ , և ինքն ան-
 սկիզբն ըլլալով՝ ուրիշ ամեն բանե-
 րուն սկիզբն տուած ըլլայ :

Եւ ամեն բաներուն հեղինակը ,
 աս առաջին շարժողը , աս կարգաւո-
 րողը , աս առաջին պատճառը , աս
 ընդհանրական հայրն է , ԱՍՏՈՒԱԾ :

Պիտի շարունակուի :

ՆՇԽԱՐԲ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

(Շարունակութիւն , տես թիւ 9 , երես 143 :)

Երբ թեքիրտաղու այլադգիք կըր-
 կին իրենց տները ընդունեցին խեղճ
 հայերը ըստ հրամանաց դատաւորին ,
 Գրիգոր վարդապետ ու քահանայք
 և երեւելի ազգայինք մէկտեղ ժող

վելով , խորհուրդ ըրին , ու Գրիգոր
 վարդապետը քանի մը քահանայիք
 և ժողովրդեան կողմէն քանի մի ե-
 րեսփոխաններով խրկեցին ի Պօլս
 Նաղաշի գործած մատնութեանը հա-
 մար գանգատ ընելու իրենց առաջ-
 նորդ Յակոբ վարդապետին , որ նոյն
 դէպքը պատահած ժամանակ ի Պօ-
 լս գնացած էր : Տէր Նաղար որով
 հետեւ ազգեցութեան տէր անձ մի
 էր , և նոյն ժամանակի Պօլսոյ յառա-
 ջակայ ազգապետաց հետ մտերմա-
 ցած , վասն որոյ Յակոբ վարդապետ
 որքան ուզեց զանկիայ ի դատաստան
 կոչել , սակայն թէ անոր պաշտպան-
 ներէն ակնածելով , և թէ վախնալով
 որ չըլլայ թէ անոր պատճառաւ ազ-
 գապետաց հետ խռովելով , արգելք
 ըլլան թեքիրտաղու մէջ հիմնարկե-
 լիք եկեղեցւոյ շինութեանը , վասն
 որոյ տէր Նաղար ոչ միայն առանց
 պատժոյ մնաց , այլեւ աւելի փա-
 ռաւորեցաւ . քանզի Գրիգոր Բ . Պօլ-
 սոյ Պատրիարքը այն միջոցին ի Կեսա-
 ռիա իւր հայրենիքը գտնուելով , խըր-
 կեցին զՆաղաշ որ երթայ բերէ զին-
 քը իւր Լթոռը : Եւ ինչպէս կ'ըսէ
 ականատես պատմիչը , « Յետ քանի
 մի աւուրց Կեսարացին (Գրիգոր
 Պատրիարք) մեծաւ ամբօխիւ ե-
 մուտ ի Իլիզանդիա անհեղափոխ եւ
 խրոխտ կերպիւ որպէս զառիւծ , որ
 ամենայն Հայոց ազգն սարսեցին ի
 նմանէ : (1)

Յակոբ վարդապետ , ինչպէս հա-
 ւանական կը թուի , թեքիրտաղ դառ-
 նալուն , եկեղեցւոյ հիմնարկութեան
 անմիջապէս հոգ տարած է , որոյ շի-
 նութեան հրովարտակը , ինչպէս ը-

(1) Գրիգոր Պատրիարքի թէ քնաւորութիւնը և
 թէ իւր իշխանութեան ժամանակ գործածները յա-
 տուկ յօդուածով հրատարակելու կարեւորութիւն
 ունի :